

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

LETO XXVII. - Štev. 2 (842)

T R S T - 31. januarja 1975

100 lir

Fašizem ne bo prodr!

V torek, 27. januarja se je vsa italijanska protifašistična javnost v duhu spet zbrala na žalnem obredu, da pospremi k zadnjemu počitku policijska podčastnika Leonarda Falca in Giovannija Ceravola ter s svojo množično prisotnostjo še enkrat jasno in odločno izpriča svojo voljo: fašizem ne bo prodr! Od 12. decembra 1969, ko je fašistična bomba razmesarila 16 nedolžnih žrtev v Kmečki banki v Milanu, smo se na takih žalnih slovesnostih zbrali že neštokrat in kljub temu trideset let po padcu fašistične vladavine še ni videti konca verigi nasilnih dejanj, ki okrvavlja Italijo.

Tokrat so fašistične krogle pokosile podčastnika Falca in Ceravola, kdo po prihodnjic na vrsti? Vprašanje ni zgolj retorično saj nam je pet let črnega nasilja pokazalo, da pristojne oblasti niso sposobne ustaviti morilske roke, ki je zahtevala že na desetine človeških življenj in le va golem naključju ni bilo žrtev še več.

Zločin v Empoliju je dokončno postavil na laž varljivo teorijo o nasprotujočih ekstremizemih in še enkrat z vso grozotnostjo pokazal to, kar vsa demokratična javnost ponavlja od pokola na Trgu Fontana v Milanu dalje: politično nasilje ima v Italiji izključno fašistični pečat. Če je o tem lahko kdo dvomil ob pokolu v Kmečki banki, tokrat ne more biti nobene dvoma: na svinčenkah, ki so ubile Ceravola in Falca je podpis fašističnega terorista, ki je streljal brez oklevanja.

Edino vprašanje, ki se ob tem poraja, je: kdo je zločin hotel in čemu? Očitno je, da je preiskovalni sodnik podpisal zaporni nalog za morilca Tutija na osnovi tehtne indicije in vsem bi moralo biti jasno, da aretacija fašističnega geometra ne bo lahek posel. Zakaj so mu torej poslali na dom le tri podčastnike, ki so se med drugim izkazali za tragično naivne? Zakaj pošljejo tudi nad navadnega tatiča, o katerem sumijo, da je oborožen, številno in do zob oboroženo skupino policistov, nad Tutija pa so poslali le tri podčastnike, čeprav je obstajal sum, da ima geometer doma prvacat arzenal? Je bilo to načrtno ali gre le za lahkomišelnost?

Dejstvo je, da je Tuti kot mnogi fašistični kolovodje pred njim, utekel in da mu v tenutku, ko sestavljam ta zapis, policija še ni prišla na sled. Seznam fašističnih zločincev, ki so se z begom izognili roki pravice, se je tako še podaljšal in nobenih izgledov ni, da bi v

doglednem času postal vsaj za spoznanje krajši.

To je še en dokaz več, da svečanim obvezam vlade in drugih pristojnih organov, ki napovedujejo boj prevratnikom in zločinčem, ne sledijo v večini primerov otiplivi rezultati. In ni, da bi ne imeli na razpolago primernih sredstev, kot namensko poudarjajo v teh dneh nekateri vladni možje. So zakoni in so sredstva, da se ustavi zločinska fašistična roka, kar manjka je le politična volja, da se ta zakonska določila dosledno izvaja. Kljub svoji nepopolnosti je zakon Scelba iz leta 1952 še vedno dovolj učinkovito orožje v boju proti fašizmu, dejstvo pa je, da ga do pred kratkom nihče ni uveljavljal. Dejstvo je tudi, da so fašisti preveč časa lahko nemoteno rovarili s tihim privoljenjem državnih organov, da so bili in so še vedno nekaznovani za svoje zločine. To jim daje

(Nadaljevanje na 2. strani)

VOJMIR TAVČAR

Odlok o reformi radia in televizije

Predvidene so tudi televizijske oddaje v slovenskem jeziku

Vlada je izdelala nov odlok o reformi radia in televizije. O tem odloku bo razpravljajl parlament. Fašisti so že napovedali obstrukcionizem, zato bo vlada v zbornici zahtevala zaupnico.

Iz Rima je prišla vest, da novi odlok o reformi radia in televizije predvideva uvedbo slovenskih televizijskih oddaj v naši deželi.

Predlog o uvedbi slovenskih televizijskih oddaj je predložil poslanec Albin Škerk, podprli pa so ga številni vplivni predstavniki drugih strank ustavnega loka.

Vzporedno s slovenskimi oddajami omenjeni predlog predvideva tudi uvedbo nemških televizijskih oddaj v bocenski pokrajini in francoskih oddaj v deželi Doline Aosta.

Krožek za družbene in politične vede "PINKO TOMAŽIČ" v Trstu priredi v sredo, 5. februarja 1975 ob 20. uri na sedežu KPI na Trgu Stare mitnice - Largo Barriera Vecchia 11 -

VEČER SOLIDARNOSTI
S KOROŠKIMI SLOVENCMI

Govoril bo publicist
MIRKO MESSNER
iz Celovca

Častna naloga demokratov

Dve misli se nam vsiljujeta, ko prišemo ta sestavek. Najprej to, da ne vemo, kako se bo zadeva zaključila in bi torej morali biti, vsaj kar se objektivnosti informacije tiče, previdni. Kajti občinski svet v Trstu bo, če gre vse po "voznem redu" propadajoče leve sredine, razpravljajl o komunistični resoluciji za uveljavitev dvojezičnosti na svoji seji šele v petek (ko bo naš list izšel bomo iz dnevnega časopisja že izvedeli, kaj se je zgodilo), 31. januarja. Druga misel pa je ta: nekaj moramo vendarle povedati vnaprej, saj v politiki navadno ni presenečenj in lahko si predstavljamo, z dobršno mero natančnosti, kam pes tace moli. Pes je, v našem primeru, največja in najodgovornejša stranka, krščanska demokracija.

Zapisali smo in trdimo, da je vprašanje dvojezičnosti v tržaškem občinskem svetu načelno vprašanje, ki bi ga bili morali rešiti že pred petindvajsetimi leti. Če se to ni zgodilo, nam je zgodovina zadnjih desetletij dovolj zgovorno povedala, kdo je kriv. Toda časi so se spremenili in kar je bila včerajšnja krivda, postaja danes že pravi politični zločin pred vso našo javnostjo. Kajti dvojezičnost, se pravi priznanje

prve in osnovne pravice Slovincem, da se lahko tudi na uradni ravni izražajo v slovenščini, postaja te dni pravi "pokazatelj doslednega antifašizma"; je, kot smo že zapisali, preizkusni kamen demokratičnosti in občutljivosti politične večine (v tem primeru levosredinske), katero je zrelost tržaške javnosti že za nekaj let prehitela.

Prav te dni, ko se pripravljamo na volitve v šolske organe, prihajajo vesti iz italijanskih šol v Trstu, da zahtevajo starši ponekod uvedbo pouka slovenščine tudi v italijanskih šolah, pred dnevi pa sem imel priložnost govoriti s študentko, ki mi je dejala, da se sramuje (dekle ni doma iz Trsta), da "živi v Trstu že sedem let in se ne more pogovarjati z dobro četrtino prebivalstva".

To so dokazi zrelosti, ki kažejo, da se Trst zares odpira onkraj meja, v evropsko celino. To odpiranje pa skušajo zagovorniki "postopnosti" (do "svetega nikoli", kot pravijo pri nas), zavirati, ker je med njimi (predvsem v krščanski demokraciji) veliko nezrelih, tistih, ki javno ali ne

(Nadaljevanje na 2. strani)

STOJAN SPETIČ

Fašizem ne bo prodr!

potuho in občutek moči, da lahko z nasiljem in ubijanjem spodkopavaja temelje italijanski demokraciji.

In čemu ne bi, če Almirante, morilec italijanskih partizanov, lahko sedi v italijanskem parlamentu in uživa imuniteto? Čemu ne bi, če je poslanska zbornica tri leta zavlačevala z dovoljenjem za sodni postopek proti Pinu Rautiju, enemu od domnevnih organizatorjev pokola na Trgu Fontana? Čemu ne bi, če 70 demokristjanskih poslancev glasuje skupaj s fašisti, ko gre za dovoljenje za sodni postopek proti poslancema Servellu in Petroniu? Čemu ne bi, ko v trenutku, ko zločin v Empliju neizpodbitno dokaže, da ima politično nasilje izrazit fašistični pečat, demokristjanski tajnik Fanfani oživlja tezo o nasprotujočih si ekstremizmih, s katero so že doslej udrihali po najbolj izpostavljenih skupinicah izvenaparlamentarne levice in "spregledali" odgovornosti fašistov.

Demokratski sodniki, ki so s pogumnimi preiskavami pribili na zatočno klop fašiste zaradi njihovih zločinov, so osebno in zelo drago plačali za svoj pogum, poleg tega pa so jih onesposobili preden so lahko prišli na sled tistim, ki s svojimi finančnimi prispevki omogočajo črni mreži obstoj. Značilna je v tem pogledu tudi razsodba, s katero je kassacijsko sodišče združilo procesa proti Valpredi, Fredi, Venturi in Pozzanu ter ju zaupalo porotnemu sodišču v Catanzaru. Tak pravni izrodek služi le tistim, ki skušajo z zavlačevanjem in drugimi formalističnimi prijemi oddaljiti v nedogled trenutek, ko bo resnica prišla na dan.

Zaman je torej, da prestavniki oblasti z oblastniki krščanske demokracije na čelu točijo krokodilje solze nad nedolžnimi žrtvami fašističnega (to besedo se sicer iz njihovih ust sliši bolj poredko) nasilja. Svoj protifašizem lahko izpričajo le z dejanji in ne le z "besednim bojem" proti črnemu terorizmu. Če se tega ne zavedajo sami bo naloga vseh demokratskih in zdravih sil v državi, da jih k temu prisilijo.

Častna naloga demokratov

koketirajo z desnico in bi še vedno, tudi pa Bartolijevo smrti, radi ohranili podobo Trsta, ki ga je čas že zdavnaj pokopal.

Kako je nastal zadnji "primer slovenščine" se bralci spominjajo. Po zahtevi svetovalcev KPI ob začetku dejavnosti tržaškega občinskega sveta (večina je predlog odbila), je poldrugo leto pozneje odbornik Dolhar (SS) zahteval zase pravico, da govori slovensko. Komunisti zmo zahtevo podprli in jo konkretizirali z resolucijo, o kateri mora občinski svet glasovati. Demokristjanom to ni bilo po godu, kar so jasno povedali nekateri bolj

desno usmerjeni svetovalci, katere pa je morotejski tajnik stranke Rinaldi podprl s svojim molkom. Zbodlo jih je, da je zahtevo Slovencev podprl tudi socialdemokrat prof. Lonza in v strahu, da bi se socialisti iz prvotnega omahovanja opredelili jasneje, niso našli druge poti, kot "bliskovitega potovanja" župana Spaccinija, Dolharja in Hreščaka v Rim, k podtajniku predsedstva vlade Salizzoniju. Prosili so ga za mnenje, češ "pojdi ti za nas po kostanj v žerjavico". Verjetno je bilo vsem jasno, da bo Rim molčal in da bomo na odgovor čakali celo stoletje. Toda ta izgovor je le služil, saj je demokristjanom v zadregi uspelo skrpuhati lažno enotnost, ko je ves levi center odložil razpravo o komunistični resoluciji.

Druga faza se začela januarja, sredi polemik zaradi škandala z odstopom socialdemokrata De Gioie in sodnih neprilic bivših političnih veljakov Mocchia in Mianija. O komunistični resoluciji bi morali glasovati 15. januarja, vendar se je ta rok zavlekel do zadnjega dne v mesecu, ne da bi se stvari premaknile z mrtve točke.

Politična zadrega pri večini leve sredine ostaja, saj ni tako lahko reči Slovincem "NE" v brk, brez vsakršnega sramu. Nekaj rezultatov pa so demokristjani vendarle dosegli. Napetost in zanimanje med Slovenci se je poglobilo, kot če bi se vse osredotočilo okoli prof. Sama Pahorja in njegovega procesa. Tisk je skoraj umolknil, medtem ko so tudi nekatere politične sile, ki združujejo Slovence, začele polagoma nazadovati. Socialisti, naprimer, niso razčistili svojih problemov znotraj stranke in "pomislekov" odv. Kervina, pač pa se je v drugih krogih zaslišala teza, naj bi "kompromis" pomenil, da bo predlog zavrnjen v tržaškem občinskem svetu ("sancta scantorum" italijanstva), medtem ko bi v bodoče rešili zadevo pravice do uporabe slovenščine v pokrajinskem svetu, saj bo slednji itak v kratkem razpuščen, o njegovem pravilniku pa utegnejo razpravljati šele v novi mandatni dobi, verjetno konec leta.

Komunisti smo mnenja, da se o načelih ne bomo pogajali na taki ravni. Nam gre za dosledno rešitev in za priznanje zdavnaj dozorele pravice, ki naj bo - za stranke demokratskega loka - dokaz političnega poguma in potrditev antifašizma. V občinskem in pokrajinskem svetu, istočasno, v Trstu, Gorici in sploh povsod, kjer žive Slovenci, kot izraz politične stvarnosti in odprtja političnih sil.

Bralci, ki bodo prebrali ta komentar, bodo medtem že vedeli to, česar pisec še ne ve: dokončni rezultat glasovanja v občinskem svetu o resoluciji, ki predvideva pravico do uporabe slovenščine na tržaški občini in pokrajini.

Stranki, ki bi - zaradi ustavne in antifašistične doslednosti - morale glasovati za to resolucijo in jo, kot častno nalogo, odobriti, razpolagajo v občini z 52 glasovi, v pokrajinskem svetu pa z 22. Številčno več kot dovolj. Koliko bo cmahljivcev in nezrelih političnih predstavnikov pa bo pokazal izid glasovanj.

ŽUPANI PROTI PORAJANJU FAŠIZMA

Pred dnevi so se na občini v Trziču sestali župani tržiškega okoliša (odsoten je bil župan iz Gradeža), da bi se porazgovorili o nevarnem porajanju fašizma v Italiji. Prav zadnji dogodki v Empoliju morajo biti za opozorilo, da je skrajni čas, da se v državi odpravijo vse reakcionarne sile.

Zaradi tega so župani sprejeli resolucijo, ki so jo poslali ministru za notranje zadeve in v kateri zahtevajo, da se takoj naredi konec vsakršni fašistični organizaciji ter da se kaznujejo vsi mandatarji in podpiholvalci črne drhali.

Zaradi stavke tiskarskih delavcev (v petek, 31.1) smo morali odložiti odpošiljatev lista na ponedeljek, 3.2.1975.

VIETNAM

Pol milijona kršitev

Ministrica za zunanje zadeve začasne revolucionarne vlade Južnega Vietnama Binhova je v nekem intervjuju za list "Le Nouvel Observateur", med drugim, poudarila:

"Največja želja prebivalcev Južnega Vietnama je uresničitev pariškega sporazuma. Resno izpolnjevanje tega sporazuma bi prineslo Južnemu Vietnamu mir. Toda ameriške bombe še naprej ubijajo in več kot 200.000 političnih jetnikov še vedno čaka na osvoboditev.

Začasna revolucionarna vlada Južnega Vietnama in vlada Demokratske republike Vietnama (Severnega Vietnama) sta zmeraj vztrajali pri stališču, da je treba spoštovati in uresničevati sporazum, nerazumljivo pa je to, da si Američani in Saigon želijo, da bi sporazum spoštovali samo mi, ne pa tudi oni.

Že od podpisa pariškega sporazuma gleda Saigon na poseganje po tujem ozemlju kot na najpomembnejšo strateško nalogo. Številni zahodni časnika-rji, ki poročajo iz Vietnama, so se lahko sami prepričali o hudih kršitvah pariškega sporazuma. Ta sporazum so Američani in Saigon začeli sabotirati že takoj po podpisu. V dvajsetih mesecih smo našli okrog pol milijona kršitev!

Že skoraj dve leti se ZDA očitno ne zmenijo za svoje obveznosti in se odkrito vmešavajo v notranje zadeve Južnega Vietnama, saigonskemu režimu so poslale več kot milijon ton orožja, streliva in vojaške opreme, dale so mu tudi milijarde dolarjev vojnega posojila. V Južnem Vietnamu je ostalo več kot 25.000 vojakov, preoblečenih v civilno obleko. Prav ti ameriški vojaki vodijo vojaški stroj saigonskega režima, ki ima nad en milijon rednih vojakov, 400.000 stražnikov in 150.000 policistov in mučiteljev.

Ta režim se z vsemi silami upira uresničevanju pariškega sporazuma. Upira se zato, ker se drži pokonci z ameriško pomočjo".

Vstopimo v šolo in složno delajmo za njeno prenovitev

Naloge šolskih svetov

Že več časa se mnogo govori in piše o delegiranih dekretih. Za te dekrete, ki uvajajo določene novosti v življenju in delovanju šole, vlada veliko zanimanje zlasti še v naših krajih. O dekretih razpravljajo šolniki, dijaki, prosvetni in politični delavci. O njih razpravlja tudi naša stranka.

Prejšnjo soboto je deželna komisija KPI za probleme slovenske narodnostne manjšine priredila v kriškem Ljudskem domu aktiv, na katerem se je po uvodnem referatu prof. Borisa Iskre razvila zanimiva in plodna razprava o omenjenih dekretih.

Objavljamo izveček iz referata prof. Borisa Iskre.

Delegirani dekreti so sad dolgotrajnega boja študentov in šolnikov ob splošni podpori delavskih sindikatov in delavskega gibanja sploh. Storjen je bil torej pomemben korak naprej, vendar pa nam mora biti jasno, da dekreti, o katerih govorimo, ne uvajajo splošne šolske reforme, ki jo zahtevamo in za katero se bomo še naprej bojevali. Storjen je bil korak naprej na poti demokracije in odpira se novo, poglavje v življenju šole. Odslej dalje ne bo o življenju šole odločala birokracija, o njem bodo soodločale tudi druge komponente naše družbe. Pri upravljanju šole bodo poleg šolnikov, aktivno sodelovali, tudi starši in dijaki višjih razredov, sindikati in krajevne uprave.

Cilj reorganizacije šole je tudi v tem, da se šolske probleme poveže v družbenimi problemi. Zaradi tega je cilj reorganizacije tudi navezovanje šolskih ustanov na krajevne uprave.

Delegirani dekreti uvajajo vrsto šolskih odborov in svetov, v katerih bodo zastopani starši, dijaki višjih razredov, učno in pomožno osebje. Toda vsi ti odbori in sveti bodo imeli zgolj posvetovalni značaj, razpravljali bodo o najrazličnejših vprašanjih, ki so v zvezi s šolo in njeno organizacijo, dajali bodo nasvete, postavljali predloge in zahteve, ne bodo pa imeli odločilne oblasti.

Toda že s tem, da bodo razni odbori in sveti razpravljali o šolskih zadevah, postavljali predloge in zahteve, da bodo od blizu, v šoli sami, spremljali in zasledovali vsa dogajanja, bodo pomemben element demokracije. Seveda razni odbori in sveti bodo morali aktivno delovati, saj

drugače bi bil njih obstoj odveč. In prav zaradi tega, ker bodo element demokracije v šoli, moramo skrbeti, da bodo aktivno delovali.

Nuditi jim bomo morali vso potrebno pomoč. Od dela, ki ga bodo vršili ti sveti odnosno odbori bo v veliki meri odvisen tudi ves nadaljnji boj za dosego splošne šolske reforme, za dosego take šole, kakršno si zamišljamo in ki je resnično potrebna.

Ni še jasno, kakšna bo šolska reforma, toda nekaj nam mora biti že sedaj jasno: Hočeno predvsem zares demokratično šolo, ki bo v celoti ustrezala današnjim in bodočim potrebam, ki bo pravilno usmerjala mladino, jo vzgajala v demokratičnem ter protifašističnem duhu. Eden izmed ciljev reforme je tudi ta, naj se vsej mladini omogoči brezplačen

študij, ji nudi vse potrebne, sodobne učne pripomočke, popolno zdravstveno oskrbo, celodnevni pouk, sodelovanje staršev in dijakov, profesorjev in učiteljev pri sestavljanju učnih načrtov itd.

Šolski sveti, kakršni bodo tisti, ki bodo v kratkem izvoljeni na srednjih in osnovnih šolah in tudi v vrtcih, bodo služili za razpravljanje o šolskih zadevah in za postavljanje predlogov, toda potrebno je, da se pritegnejo vse komponente v enotno borbo, ki stoji pred nami. Brez enotnosti ti organizmi ne bodo mogli uspešno delovati, toda tudi enotnost sama ne bi služila, če ne bi slonela na konkretnih stališčih in obvezah. Razni sveti in odbori pa ne bodo služili če ne bo stalne, organizirane angažiranosti vseh komponent, predvsem staršev.

Korak naprej na poti demokracije v šoli

Doslej so o šoli odločali le minister, šolski skrbnik (proveditor) in ravnatelj. Starši in dijaki, učitelji in profesorji, krajevne ustanove, družbene organizacije in sindikati niso imeli dejanske možnosti, da bi soodločali o življenju šole in o njeni ureditvi. Zato je šola zaostala. Posledice so znane. Ni dovolj učilnic in kabinetov za znanstveni pouk. Učni načrti nimajo posluha za probleme družbe. Vse te pomanjkljivosti, ki jih srečujemo v vsakda-

njem življenju, so povzročile ločitev med šolo in družino, med šolo in družbo.

SEDAJ BOMO O ŠOLI ODLOČALI TUDI MI

Izvolili bomo nove šolske organe. Sedaj imamo možnost, da stvari spremenimo. Poleg učnega in pomožnega šolskega osebja bodo volili tudi starši in v višjih srednjih šolah tudi dijaki. V teritorialne

Roditeljski sestanek v šoli Karla Destovnika - Kajuha v Gropadi

šolske organe bodo izvoljeni tudi predstavniki krajevnih ustanov in sindikatov. Izvoljene skupščine bodo lahko razpravljale o vseh problemih šole. Storjen bo torej prvi korak na poti, ki vodi k dejanski reformi šole. To je sad dolgotrajnega boja študentov in delovnih ljudi.

NALOGE IN PRAVICE RAZREDNIH IN MEDRAZREDNIH SVETOV

Razredni in medrazredni sveti bodo razpravljali tudi o vsebini in metodi pouka z namenom, da ga povežejo s potrebami učencev in družbe sploh. Predlagali bodo lahko tudi nove dejavnosti ter ustrezne ukrepe za utrditev in izboljšanje sodelovanja med učitelji, profesorji, starši in učenci.

Šolski svet odnosno svet didaktičnega ravnanja bodo sodelovali tudi o šolskem proračunu in bo dejansko vodil šolsko administracijo, odločal o dobavi knjig in drugih učnih pripomočkov, o znanstvenih in tehniških napravah, o kulturni, športni in rekreativni dejavnosti. Soodločal bo tudi o pošolski dejavnosti, med katero spada tudi dopolnilni pouk.

KAKŠNA JE IN KAKŠNA BI MORALA BITI NAŠA ŠOLA

S šolo se srečujemo vsak dan. Vsak dan se srečujemo tudi z njenimi šibkostmi, pomanjkljivostmi in z nerešenimi vprašanji. Šola je del življenja naših otrok in tudi od nje je odvisna njihova bodočnost. Toda današnja šola mnogokrat ne nudi tistega, kar od nje pričakujemo, tj. sodobne in demokratične vzgoje, žive kulture, povezane s problemi družbe. Vstopimo v šolo zato, da je spremenimo. To možnost nam dajejo novi šolski organi, ki jih bomo izvolili.

ODNOS MED STARŠI, UČITELJI IN PROFESORJI

Doslej se je ta odnos omejeval na običajne razgovore z učitelji, odnosno profesorji. Oče ali mati sta prihajala

občasno na šolo in se zanimala, kako je z njihovim otrokom. Sedaj se to spreminja. Na skupščinah staršev, v novih šolskih organih bodo starši in na višjih srednjih šolah tudi dijaki skupaj s šolniki soodločali o stvarnih problemih šole.

DEMOKRACIJA V ŠOLI

Demokracija v šoli se ne izraža samo z novim odnosom med starši, učenci, učitelji in profesorji. Demokratična šola mora biti odprta družbeni stvarnosti. Zato bodo morali biti šolski odbori stalno v stiku tudi s krajevnimi ustanovami, z rajonskimi sveti, s sindikalnimi organizacijami. Vprašanja, kot so: prevozi, športne in druge naprave ni mogoče reševati mimo občinskih, odnosno rajonskih svetov.

ŠOLA S CELODNEVNIM POUKOM

Italijanski učni načrt, po katerem je prilagojen tudi načrt za šole s slovenskim učnim jezikom, predvideva premalo šolskih dni. Predvsem otroci iz vrst revnejših slojev mnogokrat nimajo niko-

gar, ki bi jim pomagal in jih vodil. Zato je med njimi mnogo takih, ki ne izdelajo razreda in ga morajo ponavljati. Tudi zaradi tega zahtevamo šolo s celodnevni poukom. To pouk pa ne sme biti navaden pošolski pouk, ponavljanje jutranje šolske dejavnosti, temveč dopolnilna kulturna in rekreativna dejavnost. Novi šolski organi morajo postati odločilna sila za splošno uveljavitev šole s celodnevni poukom.

PRAVICA DO ŠOLANJA

Za številne družine predstavljajo stroški za šolo neznesno breme. Knjige stanejo mnogo, učnih pripomočkov pa je premalo. V številnih primerih ni urejen prevoz ali pa zaradi neustreznega voznega reda učenci opravljajo preveč dragocenege časa.

Toda ustava pravi, da država jamči pravico do brezplačnega obveznega šolanja, vsem sposobnim pa mora zagotoviti dostop do najvišjih stopenj. Spremenimo šolo da bo lahko pravilno vzgajala in vsej mladini nudila ustrezno kulturno in strokovno izobrazbo, do katere ima vsak državljan pravico; da bo vsem absolventom šol odprta pot do dostojnega in pravično plačanega dela; da se bo tudi šola odločno borila proti fašizmu.

Spremenimo šolo, da bomo spremenili družbo.

SLOVENSKO AMATERSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

Dvorana PD "Ivan Cankar",
Ul. Montecchi 6/IV. nadstropje

Bertolt Brecht

IZJEMA IN PRAVILO

Igra za pouk
(prvič v slovenščini)

Ponovitev: v četrtek, 6. februarja,
ob 20. uri

Partizansko slavlje v Kulturnem domu

Zmagoslavje «Partizanske balade»

«Partizanska balada» v izvedbi Tržaškega partizanskega pevskega zbora, godbenega ansambla, recitatorjev gledališkega igralca Julija Guština, Piera Parnizza in malega Guština, operne pevke-solistke Nore Jankovičeve in violinista Črta Šiškoviča je doživela izredno velik, lahko rečemo, triumfalni uspeh. Dvakrat se je izkazalo, da je za tako pomembne prireditve, kakršno si je zamislil in jo vodil Oskar Kjuder, tržaški Kulturni dom premajhen.

Tako na prvi prireditvi, ki je bila prejšnjo soboto zvečer, kot na drugi, ki je bila v nedeljo popoldne, je množica, z velikim navdušenjem ponovno potrdila, da visoko ceni partizansko besedo, pesem in glasbo in da želi še in še podobnih prireditev.

Toda vse te ugotovitve ne bi bile popolne če bi jih ne spremljala še ugotovitev, da so se prav s «Partizansko balado», izvedeno v osrednjem slovenskem kulturnem hramu v Trstu, na zelo posrečen način začele slovesne proslave 30. obletnice zmage nad nacifašizmom in osvoboditve.

Povsem upravičeno lahko poudarimo tudi, da sta bili obe omenjeni prireditvi TPPZ izredno doživeti, borbeni, pravi antifašistični manifestaciji, ki se skladno uokvirjata tudi v današnji boj proti temnim silam ki bi rade poteptale pridobitve junaškega osvobodilnega boja.

Pa še nekaj se mi zdi umestno poudariti: «Partizanska balada» je ponovno izpričala naš pristni narodni ponos in hkrati tudi internacionalizem, ki je bil zlasti v krajih, kjer živimo, zapečaten s krvjo neštetihih antifašističnih borcev-junakov in mučeničkov.

Na vse to smo lahko ponosni. In zato, nas niti ne moti kak bednež, ki se je

skušal spodtikati ob to nadvse pomembno prireditve.

Po vsem, kar smo slišali in videli, lahko pričakujemo, da bo celotna ekipa TPPZ, kjer koli se bo predstavila doživela tako odobravanje, kot ga je bila deležna na prvih dveh prireditvah in da bo med obiskovalci ustvarila prav tako razpoloženja, kakršno je vladalo v tržaškem Kulturnem domu.

Obveč bi bilo ocenjevati posamezne točke programa, posamezne izvajalce, pevski in godbeni ansambel ter dirigenta, kajti najboljšo oceno je že dala številna publika. In ta ocena je pravična in v resnici velja!

MIRKO KAPELJ

Iz nekega intervjuja koroškega glavarja

«Mi smo v totalnem napadu. Vsa Koroška čaka na Wagnerjev plakat. Kmalu ga bomo nalepili tako na gosto, da se bo OVP (avstrijska ljudska t.j. demokristjanska stranka. Op. uredn.) za rit pošlatala (dass ihr die spucke wegleibt). Vsak član koroške deželne vlade bo imel pred volitvami 200 zborovanj. Na mojem nastopnem zborovanju je bilo nal 1000 funkcionarjev. Že tedaj, ko sem prevzel mesto deželnega glavarja, smo za propagando izdali skoraj milijon šilingov.

Pri deželnih volitvah nas ne bodo mogli pobiti s kakšno nacionalistično parolo, kakor se je zgodilo pri občinskih volitvah. Tudi Heimatdienst in Kameradschaftsbund vodijo ljudje, ki so nam blizu. Avstrijska socialistična stranka je zaradi stališč, ki jih je svojčas imela o slovensko nacionalni manjšini, dovolj kaznovana. In mislim, da me tudi v avstrijskih nacionalnih krogih cenijo. Sicer nisem bil učenec Napola (hitlerjevske posebne politične šole), ampak vendarle Hitlerjunga na visoki ravni. Ali ni dvoma o tem, da sem danes socialdemokrat.

Na plesu Akademске zveze FPÖ (nacistično usmerjene organizacije) so me ljubeznivo sprejeli. Zdravniki in advokati so vendar na naši strani...

(Iz Wagnerjevega intervjuja, ki je bil objavljen v dunajskem časopisu «Neue Kronen Zeitung», dne 15.1.1975)

Obnovite naročnino

Predkongresne razprave

V premagovanju težav je naša moč

Pripravljamo se na 14. kongres KPI. V okviru priprav na ta pomemben dogodek se v vseh partijskih organizacijah vršijo zanimive politične razprave, osnovane na poročilu generalnega sekretarja KPI Berlinguerja.

Tudi v naših sekcijah, tako na Tržaškem kot na Goriškem in v Furlaniji se razvijajo plodne razprave o raznovrstnih aktualnih vprašanjih.

V času, ki nas loči od kongresa, bomo skušali, v mejah možnosti, seznaniti bralce o problemih, ki so predmet razprav v naših sekcijah.

Danes objavljamo tovrstni prispevek iz zgoniške sekcije.

Člani zgoniške sekcije KPI se bodo zbrali v petek, 31. januarja na predkongresni skupščini. Ta predkongresna seja je potrebna, da se točneje postavijo v razvid vprašanja, ki bodo predmet razprave na kongresu, ki bo letos, kot vsi ostali sekcijski in pokrajinski kongresi, javen in odprt. Poleg splošnih političnih vprašanj in tistih, ki so skupna vsem slovenskim sekcijam, bodo komunisti iz zgoniške občine podrobneje obravnavali probleme, ki so značilni za območje njihovega delovanja, med katerimi so nekateri tudi novejšega značaja.

Vsekakor je prvi problem, s katerim se morajo komunisti zgoniške občine spoprijeti, tako med letnim delovanjem kot v kongresni razpravi, odnos med sekcijo in občinsko upravo. Uprava občine je namreč poglavitno delovanje sekcije, zaradi česar je ta prikrajšana pri ostali, tj. politični aktivnosti. Problemi, ki jih postavlja uprava majhne občine, kot je zgoniška, so namreč enaki, čeprav v manjšem obsegu, problemom večjih občin. Letos se je sekcija sicer številčno okrepila, zaradi česar je upati, da bo odslej mogoče bolje razporediti energije. Jasno pa je, da ni za to dovolj količinski, številčni porast sekcije, ampak da je potreben tudi kakovostni napredek, oziroma povečanje številna kadrov in večja angažiranost vseh komunistov.

Neobičajna angažiranost čaka vse komuniste občine prav letos, v prihodnjih mesecih, saj so za konec pomladi predvidene občinske volitve. Za obnovitev demokratične uprave je najprej potrebna poglobljena razprava, ki sicer označuje delovanje sekcije. Katerakoli izbira je in mora biti namreč sad široke razprave in globalnega, načelnega pojmovanja problemov. V tej luči moramo gledati tudi na vprašanje sodelovanja s socialisti. Politično linijo naše stranke moramo uresničevati v vsaki priliki, pri reševanju kakršnegakoli vprašanja. Namreč iskanje sodelovanja s socialistično stranko ni izraz koristolovskih namenov, pri katerih bi žrtvovali svoja načela in ideje. Nasprotno, prav načela in ideje, oziroma linija komunistične partije predvideva sodelovanje in skupne nastope z vsemi silami, ki so za napredek in demokratični razvoj družbe. V tej zvezi moramo poudariti, da je treba še poglobiti in doseči z vsem prebivalstvom najtesnejše stike in aktivnejšo soudeležbo tega pri reševanju vprašanj krajevne stvarnosti ter obenem

skušati vzpostaviti najširšo razpravo o politiki naše partije.

Jasno je, da moramo s politiko KPI do vprašanja rešitve problemov slovenske narodnostne skupnosti naprej, in to nujno v luči razrednega, demokratičnega boja, saj je vprašanje obstoja in razvoja Slovencev v Italiji v tesni povezavi, oziroma neločljivo in v nemajhni meri odvisno od drugih družbenih in gospodarskih vprašanj splošne italijanske stvarnosti. Tu pa kaže poudariti, da moramo nadaljevati z aktivnim sodelovanjem z ostalimi slovenskimi političnimi in družbenimi silami na kulturnem področju, v prosvetnih in športnih društvih, ki so bila vedno ne le znamenja in dokaz narodnega obstoja in njegovega bogatega, razgibanega življenja, ampak tudi važen moment združevanja Slovencev ter osnovni elementi naše moči, kakor tudi poglavitnih poroštev za naš narodni obstoj in razvoj. Seveda mora biti pisotnost komunistov na kulturnem področju, tako rekoč naprednega značaja, in to v vseh smislih. Naša kulturna dejavnost mora biti odraz in obenem smerokaz demokratičnega razvoja in napredka. Ne smemo se pa povsem ločevati od zdrave, napredne kulture večinskega naroda, ampak biti s to v enakopravni izmenjavi in odnosu.

Novo kočljivo vprašanje, ki ga je treba v sekciji nujno načeti, je odnos do prebivalcev italijanske narodnosti, ki so se v zadnjih letih naselili v naši občini. Komunisti si vsekakor ne moremo dovoliti, da postanejo politični in volilni rezervoar nam Slovincem in demokratom nasprotujočih političnih sil. Nasprotno, moramo jih seznaniti z zgodovino prebivalcev in krajev, v katere so se naselili in jih skušati pridobiti in vključiti v boj za uveljavitev naših narodnostnih pravic. Tu ne gre za iluzijo, saj mora biti to nekakšna politična obveza in dolžnost tudi vseh italijanskih demokratov. To vprašanje je sicer na prvi pogled neprijetno, vendar so vsa vprašanja, s katerimi se komunisti spoprijemamo, v bistvu neprijetna, ampak prav v premagovanju in premoščanju teh težav je naša moč, ravno v tem je problem demokratičnega razvoja.

MILOŠ BUDIN

BERITE, ŠIRITE,
IN PODPIRAJTE DELO

Ferdinand Ferjančič

Umrl je tovariš Ferdinand Ferjančič. Pokopali so ga na tržaškem pokopališču v sredo 29. t.m. Pogreba se je udeležilo mnogo tovarišev, prijateljev in soborcev. O življenju in delu pokojnega tovariša so govorili tov.: Marija Bernetičeva, Claudio Tonel in Danilo Benčina. Iz govora tov. Marije Bernetičeve povzema mo naslednje:

"Poslavljamo se od dragega tovariša Ferdinanda Ferjančiča, priznanega, požrtvovalnega političnega borca, vzornega komuniste, izredno moralnega značaja, ki je svoje življenje posvetil boju za plemenite ideje vsega delovnega ljudstva ter za izvojevanje pravic zatiranega slovenskega naroda.

Poslavljamo se od človeka dobrega srca, ljubeznivega zakonskega moža, skrbnega družinskega očeta; od človeka, ki je bil prijatelj vseh, ki dobro in pošteno delajo ter vselje in povsod pripravljen pomagati tistim, ki so pomoči potrebni. Poslavljamo se od tovariša, ki je samega sebe in čestokrat tudi interese lastne družine žrtvoval za interese gibanja, kateremu je pripadal.

Težko nam je ob tem slovesu, saj smo s tovarišem Ferjančičem izgubili borca, ki se je že v zgodnji mladosti opredelil za borbena pot naprej idej. Že pred prvo svetovno vojno se je mladi Ferdinand udeležil boja za izboljšanje razmer delovnih ljudi in že tedaj spoznal avstrijske žandarje ter okusil tržaške zapore. Tako je z vso odgovornostjo in požrtvovalnostjo prišel na politično pozornico, na predsedniško mesto društva narodno socialistične mladine pri Sv. Jakobu v Trstu. Ob izbruhu prve svetovne vojne je bil poslan na rusko fronto, kjer pa ni uporabil orožja. Namesto bratovrstva se je z ruskimi vojaki pobratil. Revolucionarni duh, ki je preveval na fronti med ruskimi vojaki, je Ferjančiča močno prevzel.

Ko se je vrnil iz fronte se je še večje vnemo lotil organizacijsko-vzgojnega dela med mladino. Bil je med najaktivnejšimi političnimi delavci pri ustanavljanju mladinskih društev na območju Postojne, Gorice, Trsta in Istre. Ta društva so vršila izredno pomembno poslanstvo. V njih se je v bratskem duhu vzgajala mladina tu živečih narodov ter se pripravljala na odločilen boj proti fašističnemu sovražniku.

Danes, po 55 letih, je malo tistih, ki točno poznajo takratni težki položaj, še manj pa je onih, ki bi mogli objektivno oceniti delo in vlogo posameznih političnih delavcev tiste do-

be ... se kot tov. Ferjančič, to vlogo zavestno in pozitivno opravili.

Tov. Ferjančič je bil med glavnimi pobudniki ustanovitve komunistične partije. V najtežnji zvezi, s težnjami bojev delovnega ljudstva si je zaslužil vodilno mesto v tržaški federaciji kot tudi v deželnem vodilnem organu KPI za Julijsko krajino.

V obdobju, ko so fašistične tolpe z nasiljem skušale zatreti delavski razred, Slovence in Hrvate na tem ozemlju, se je tovariš Ferjančič izkazal kot dosledni komunist. Zaradi tega so ga fašistične oblasti preganjale. Partija mu je za vso ilegalno dobo poverila zelo odgovorne naloge. Delo, ki ga je vršil v največji konspiraciji, je bilo izredno koristno. Kljub temu, da je bil podvržen strogemu političnemu nadzorstvu in da je bil večkrat aretiran, ni klonil.

Od leta 1936 dalje je deloval skupaj s Pinkom Tomažičem vse do aretacij leta 1940, ko so ga fašisti aretirali. Po enoletnem zaporu je bil poslan v konfinacijo. Na otoku Tremiti je bil skupaj z drugimi tovariši nadaljeval revolucionarno konspirativno delovanje proti fašizmu. Bil je med ustanovitelji narodno osvobodilnega odbora, ki je deloval tudi na tem otoku. Pridobival in organiziral je borce za prekomorske brigade. Po opravljenem nalogu se je novembra 1944., kljub temu, da ni bil več mlad in da je bil od zapora in konfinacije izčrpan, vključil v partizanske enote. Njegovo globoko prepričanje, da narodno osvobodilna vojska vodi pravičen boj proti nacifašističnemu okupatorju ga je hrabilo, v vseh naporih in težkih bojih.

Po povratku v Trst je bil imenovan za komisarja Delavskih zadrug, toda po nekaj letih je (za časa ZVU) podal ostavko in se vrnil v svojo tapetniško delavnico ter po svojih močeh še naprej nadaljeval politično delo v partiji. Ob prvih povojnih volitvah upravnega odbora Delavskih zadrug ga je KP izbrala za kandidata na enotni levičarski listi in je bil tudi izvoljen. Svoje delo je odlično opravljal".

Proti konen svojega govora je tov. Bernetti-čeva dejala:

"Dragi tovariš Ferjančič! Hvala ti za vse, kar si storil, hvala za delo, ki si ga z veliko vnemo vršil, za zvestobo ideji, kateri si se predal. Vselej se te bomo s hvaležnostjo spominjali in cenili bomo tvoj delež pri naši stvari.

Vam dragi svojci izrekam v imenu KPI besede tolažbe v tem težkem trenutku. Naj vam bo v uteho, kot je nam, to, da delo dragega tovariša ni bilo zaman".

PRISPEVKI

V spomin na brata Jakoba Sulli daruje sestra Albina Sulli - Durnik 1.500 lir za DELO.

V počastitev spomina sina Ninota, ki je padel v NOB, daruje Ivanka Strgovšek iz Križa 2.000 lir za sklad DELA. V isti namen daruje sestra Milka 2.000 lir in zet Ado Slavec in Nabrežine 2.000 lir.

Štefan Leban iz Slivnega se spominja svojih bratov Maksa in Milana, ki sta padla v NOB. V počastitev njenega spomina daruje 1.000 lir za sklad DELA.

Ob vpisu naročnine za leto 1975 so prispevali za sklad DELA: August Colja, Sesljan, 2.000, Elio Visintin, Nabrežina, 1.500 lir, Jože Legiša, Slivno, 2.000 lir, Vladimir Abram, Nabrežina, 1.500 lir, Stanko Caharija, Nabrežina 3.500 lir, Alojz Pirc, Salež, 500 lir, Gerbec Emilija, Rojan, 500 lir, Alojz Sedmak, Sv. Križ, 1.500 lir.

Vsem darovalcem iskrena hvala.

Izvirna igra na odru PD «Igo Gruden» v Nabrežini

Dramski odsek SPD Igo Gruden v Nabrežini se je predstavil z izvirno igrjo "Kacavat", ki jo je napisal domačin Franc Pertot. Delo je režiral Lucijan Terčon. V igri nastopajo: Pjero - Stanko Devetak, Tonca - Majda Terčon, Pepka - Tamara Caharija, Tinče - Martin Petelin, mali Mirko - Gabrijela Caharija, Nini - Ivo Terčon, v igri nastopa tudi skupina vaških fantov

Nedelja 19. januarja 1975 bo ostala za Nabrežince, kot prijeten spomin na lep kulturni dogodek. Krstna predstava ljudske jgre "Kacavat", ki jo je spisal v nabrežinskem narečju domačin Franc Pertot ter režiral Lucijan Terčon, nekdanji učenec našega nepozabnega gledališkega umetnika Justa Košute, je zelo dobro uspela. Ni slučaj, da je bila dvorana prosvetnega društva "Igo Gruden", ob tej priložnosti, kot tudi naslednjo nedeljo ob ponovitvi predstave, nabito polna. Naj bo tudi ta dogodek v opozorilo občinski upravi, da je skrajni čas preskrbeti v tem kraju ustrezne prostore za kulturno in politično dejavnost krajevnega prebivalstva.

Avtor igre "Kacavat" (naslov je povzet iz "narečja" nabrežinskih ribičev) je zelo posrečeno uokviril trdo in pestro življenje domačinov pred pedesetimi leti, ko je bila prva svetovna vojna mimo in se je pričela črna doba preganjanja in zatiranja naše narodnostne skupnosti.

Vsem brez izjeme, in še posebej starejšim domačinom, je bila igra "Kacavat" zelo všeč, ker jim je obujala lepe in žalostne spomine na nekdanja doživlja ter prikazala takratno težko življenje našega Kraševca, kmeta, ribiča in kanmarja v boju za obstanek na lastni grudi.

Igra "Kacavat", ki je spisana v naprednem narodnem duhu, za kar gre pohvala in priznanje avtorju, predstavlja zanimivo zbirko narečnega kulturnega bogastva, domačih šeg in navad ter obilico folklornih šaljk. S tem delom, ki je pravo odkritje in presenečenje za krajevno javnost, je avtor postavil, nedvomno z velikim trudom in požrtvovalnostjo pri

zbiranju podatkov in zamisli, sebi ter nabrežinskim, kot tudi drugim Kraševcem lep kulturni spomenik.

Celotna dramska skupina P.D. "Igo Gruden" je vredna pohvale. Še posebno priznanje zaslužita Pjero. (Stanko Devetak) in mali Mirko (Gabrijela Caharija). Omembe vredna je tudi zaključna nabrežinska "himna", ki jo je sestavil in ugalsbil avtor igre. Ko sem mu izrekel čestitke in mu želel še nadaljnjih uspehov na ustvarjalnem področju, mi je zaupal, da pripravlja posebno igrjo posvečeno nabrežinskim kamnarjem.

ALBIN ŠKERK

Štivanska papirnica bo redno obratovala

Že nekaj časa vlada v štivanski papirnici zelo negotov položaj. 800 delavcev je podjetje vpisalo v tako imenovano dopolnilno blagajno. Govorilo se je celo o daljši prekinitvi dela, ker da se je zmanjšalo povpraševanje po izdelkih. Delavci so imeli vrsto sestankov, ki so jih sklicali sindikati. Na pristojnih mestih so zahtevali takojšnje ukrepe. Poslanec Škerk je naslovil poslansko vprašanje ministru za delo in ministru za industrijo ter ju opozoril na kritičen položaj. Zahteval je takojšnje ukrepe za to, da ne pride do prekinitve obratovanja. Predstavniki delavskega sveta so zahtevali tudi poseg deželne oblasti. Preteklo sredo so se na deželnem odborništvu za industrijo in trgovino sestali z odbornikom Stopperjem in predsednikom družbe, ki je lastnica papirnice. Na srečanju je omenjeni predsednik zagotovil, da bo papirnica redno obratovala.

Kako je nekoč prihajalo tržaško «DELO» v Ljubljano

Tovariš Tone Habe, pisec knjige spominov "Pogled iz malega sveta", je bil med vojnami v službi na ljubljanski univerzi. Študentom iz tistih let Habe ni ostal v spominu le kot bister možak, ampak tudi kot človek, ki je bil z dejanji na njihovi strani. Skratka kot mož, na katerega si se lahko zanesel. Iz omenjene knjige objavljamo odlomek, kjer Habe pripoveduje, kako je organiziral prenašanje slovenskega glasila Komunistične stranke Italije "DELO" iz Trsta v Ljubljano. ("Komunist" je ta odlomek objavil dne 7.t.m. Op. uredn.)

Leta 1922 sta ni voditelja SKOJa, Ciril Štrukelj in France Klopčič naročila, naj poskrbim za "kanal", po katerem bi prejeli iz Italije v Ljubljano tednik "Delo". Naloga me je razveselila. Rad sem se je lotil. Opravi pa sem jo v zvezi z žalostnim dogodkom na našem črnovrškem domu.

V začetku maja sem prejel brzojavko, da je moj brat Matevž na smrt bolan. Hudo me je zadelo. Odpravil sem se na težavno pot. Sam sem pač dobro vedel, kaj pomeni tihotapiti se čez mejo mimo straž in čez žične ovire. Pomagala mi je lahko le noč. Izogibati sem se moral prav tako jugoslovanskih kakor italijanskih straž. Čeprav sem bil ob meji doma, vendar ni tako lahko najti poti v velikem temnem gozdu, kjer svetijo le trhlji panji. Najmanj, s čimer je treba računati, je to, da boš opraskan od robidovja in obtolčen od kamnja.

Domov sem prišel utrujen. Brat je bil še živ, toda nezavesten. Živel je le še nekaj ur. Dolgo je upal, da bo še ozdravel. Bil je žrtev proklete vojne. Zelo je trpel zaradi posledic hudih ran, ki jih je dobil na fronti na Piavi.

Po pogrebu sem odšel v Trst. Prosil sem sestro Micko za nekaj sto lir. V Trstu sem poiskal upravo in uredništvo DELA. Z upravnikom Rovanom sva se dogovorila, da bodo list odpošiljali na Godovič, naslovljen na gostilno "Pri Anžicu". Od tam pa bomo poskrbeli za zvezo do Hotedrščice in dalje do Ljubljane. Tovariš Rovani mi je dal tudi nekaj komunističnih knjig in listov. Pri tem me je opozoril, naj se varujem karabinerjev, pa tudi jugoslovanskih žandarjev in graničarjev.

Vrnil sem se čez Črni vrh. Oglasil sem se v gostilni "Pri Anžicu". Gostilničarja sem prosil, naj dobro spravlja zavitke, ki bodo poslani na njegov naslov iz Trsta. Izročila naj jih samo tistemu, ki bo hodil ponje iz Hotedrščice. Tako je šlo vse po sreči, brez vsakih zapletljivost. V Hotedrščici sem naprosil znanca, našega simpatizerja, naj hodi po enkrat na teden na Godovič. To si je seveda laže zamisliti, kakor uresničiti. Treba je bilo hoditi vsak teden skozi dve črti straž, mimo jugoslovanskih in italijanskih. Povedati sem moral odkrito, da za to delo ne bo plačan. France je odgovoril, da bo za delavski list in delavstvo storil prav rad brezplačno vse, kar bo mogel, čeprav je to nevarno.

Iz Hotedrščice sem se napotil po krajši, toda nevarnejši poti čez hrib Ravnik. Še na misel mi ni prišlo, da bi utegnila biti prav tam zaseda obmejnih straž. Pod pazduho sem nosil komunistične knjige in liste. Med njimi je bila debela knjiga "Početnica komunizma",

pa "Komunistični koledar", 10 izvodov Dela in še nekaj drugega drobiža, npr. "Il Lavoratore" itd. Iz Trsta sem nosil tudi Cankarjevega "Hlapca Jerneja", ki je bil takrat že razprodan in ga je bilo v Ljubljani težko dobiti.

Bil sem že blizu vrha, ko sta nenadno stopila predme dva brkata graničarja. "Stoj! Odakle ideš in kuda?"

Kar lepo sem povedal, da sem bil na bratovem pogrebu. Pokazal sem jima brzojavko.

"Prav, kje pa imaš dovoljenje? Kako si mogel čez mejo domov?"

"Na dovoljenje bi moral čakati nekaj dni, medtem pa bi brata že pokopali", sem povedal.

"Kaj ne veš, da je to prepovedano?"

"Vem", sem odgovoril.

"Kaj imaš v zavitku?"

"Niti ne vem, kaj je v njem. Našel sem ga v grmovju".

"No pa odvij, da vidimo, kaj si našel".

Razvezal sem zavitek in jima pokazal knjige. Prebrala sta naslov vsake knjige, kolikor je pač šlo.

"Šta piše ovde - Ca-Can-kar hlapec... Šta je to hlapec? Pročitaj, ali nemoj, da mi što izvrdaš, odmah ču te ubiti!"

Prebral sem naslov in ga prevedel: "Sluga Jernej in njegovo pravo".

"O, bogati, ovo je komunističko!"

"Ne, nije komunističko. Ovo je napisao slavan slovenački pisac, koji se rodio blizu tu, na Vrhniku".

"A kako ti to znaš? Bogati ti si obrazovan čovek i špijum, prebačen iz Italije, da ovde špijuniraš".

"Ne, nisam špijun!"

"Ajde, ovu drugu knjigu pročitaj! Kako se zove?"

Ko sem mu prebral: "Početnica komunizma", je skočil, kakor da ga je pičil gad. Dejal je drugemu graničarju, naj drži puško na strel. Če se bom ganil, naj me ustrelji.

Sedel je ob meni in mi ukazal, naj tudi jaz sedem ter mu berem.

Sedel je ob meni in mi ukazal, naj tudi jaz sedem ter mu berem.

Sedel sem in začel brati. Knjiga je bila tiskana v srbohrvaščini. Bral sem prav takšne odstavke, ki so se mi zdeli najbolj učinkoviti za preproste ljudi. Knjigo sem namreč že med potjo iz Trsta prebral.

Ta šola je trajala precej časa. Graničar je dejal, da je to zelo zanimivo, toda menil je, da jaz najbrž lažem in da ni tako napisano. Začel sem mu dokazovati, da prav vestno berem.

Ko sva tako "prešturirala" to knjigo, se je pregled nadaljeval. Presenetilo ga je "Delo", pa tudi "Il Lavoratore".

Vprašal me je, zakaj znam srbski. Pa sem se razgovoril, kakor da sem popolnoma pozabil na naperjeno puško pred nosom. Pripovedoval sem mu, kako sem postal jugoslovanski prostovoljec, kako smo se s Srbi skupaj borili, pa tako so me ujeli Bolgari in kako se mi je godilo skupaj s Srbi in Rusi v nemškem ujetništvu, kočno pa v beograjski glavnjači (ječi.op.ured.). Povedal sem mu tudi to, kako smo morali gledati obešanje srbskih borcev.

Prijelo se ga je. Pripomnil pa je, da je vse to lepo, toda kako naj mi veruje?

"Ali imaš kakšen dokument, da si zares prostovoljec?"

Res, pri sebi sem imel legitimacijo Zveze dobrovoljcev. Ko sem mu jo pokazal, je dejal kolegu, naj odloži puško in naj sede.

Potem se je nadaljeval prijateljski pogovor. Sporazumeli smo se, da sem prost, zavejo pa naj vržem proč in naj nikomur ne povem, kaj se je zgodilo na Ravniku...

Nadaljeval sem pot s knjigami in časopisom proti Ljubljani, kjer sem jih razdelil med tovariše. V Ljubljani pa sem se sestal z nekim železničarjem iz Hotedrščice. Naprosil sem ga, naj prinaša vsak teden v Ljubljano list na dogovorjeno mesto. Tako je bil načrt uresničen. Toda kmalu zatem je bil v Trstu položaj težji. Fašisti so čedalje bolj divjali in naš list ni več prihajal...

**STALNO
SLOVENSKO GLEDALIŠČE
V TRSTU**
Kulturni dom
**GOSTOVANJE PRIMORSKEGA
DRASKEGA GLEDALIŠČA
IZ NOVE GORICE**

Ivan Cankar

HLAPEC JERNEJ

IN

NJEGOVA PRAVICA

(Dramska freska v dvanajstih postajah - dveh delih)
Odrska priredba in režija Jože Babič

V nedeljo, 2. februarja ob 16. uri - izven abonmaja

DELO - glasilo KPI
za slovensko narodno manjšino

Direktor **Marija Bernetič**
Odgovorni urednik

Anton Mirko Kapelj

Uredništvo in uprava:
Trst - Ulica Capitolina, 3

telef. 764-872, 744-047.
Dopisništvo v Gorici: Ulica Locchi, 2
telef. 24-36

Letna naročnina 1.500 lir.
Poštni tekoči račun 11/7000

Tisk: Tipo/offset Riva
lastnika: C. Facchetti in P. Zucca
Trst, Ul. Torrebianca 12